

Tiedepoliittinen aloite

Tutkijaliiton 2. liittokokous 18.11.1978

”Tieteellisen työn tuloksia tarvitaan yhä enemmän päätöksenteon perustana kaikilla yhteiskunnan lohkoilla. Tutkimus ja siihen perustuva koulutus ovat merkittävimmät tuotantovoimien kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä. Yhteiskunnan taloudellinen, sosiaalinen ja henkinen kehittyminen edellyttävät tutkimustyön osuuden lisäämistä.”

Näin kirjoitti pääministerin johtama valtion tiedeneuvosto ohjelmassaan vuonna 1973. Se näki myös, että yhteiskunnan tutkimustarpeen tyydyttäminen ”edellyttää tutkimus- ja kehitystyöhön osoitettujen voimavarojen lisäämistä keskimääräistä valtion menojen kasvua nopeammin”.

Vastoin tiedeneuvoston asettamia tavoitteita tutkimusvarojen kasvu on nyt täysin pysähdyksissä. Tutkimustyön muutkin ehdot ovat käyneet yhä heikomiksi. Tieteellistä työtä puristava hallinnollinen määräily lisääntyy ja määräysvalta keskittyy suppealle piirille. Tätä kehityssuuntaa ei voida perustella edes vetoamalla taloudelliseen lamaan.

Mutta lama on huono perustelu myös tutkimuksen aineellisten ehtojen supistamistoimille. On hyvin lyhytnäköistä politiikkaa, että taloudellisesti vaikeana aikana aletaan ensimmäiseksi karsia tieteen menoista. Tieteellinen tutkimus tuottaa myös niitä välineitä, joiden avulla taloudellista ja henkistä lamaa vastaan tulisi kamppailla.

T ä m ä T u t k i j a l i i t o n 2 . l i i t t o k o k o u k s e n a l o i t e t ä h t ä ä s i i h e n , e t t ä t i e t e e n k e h i t t ä m i n e n s a a d a a n u u d e l l e e n l i i k k e e l l e .

Ilman tutkijoiden laajaa omaa toimintaa tilanne ei kuitenkaan muutu. Siksi liittokokous esittää, että tieteen piirissä toimivien olisi sovittava perustavoitteista, joiden taakse voivat yksimielisesti asettua kaikki tieteenalat, eri opettajaryhmät ja opiskelijat, vanhat ja uudet korkeakoulut.

Tutkijoiden yksimielisyys perustavoitteista ei tietenkään poista tieteellisiä kiistoja tai tutkimuksen kentän sisäisiä eturistiriitoja. Tutkijaliitto lähtee kuitenkin siitä, että nuo kiistat ja ristiriidat voidaan ratkoa perinteisen tieteellisen keskustelun avulla sekä korkeakoulujen autonomialle rakentuvin hallintomenettelyin. Tutkijoiden yhteinen etu on huolehtia vapaan tieteellisen keskustelun ja korkeakoulujen itsehallintovallan säilymisen ehdoista. Näihin ehtoihin kuuluvat myös riittävät aineelliset voimavarat.

Yliopistolaitos

Yliopistolaitoksen perustehtävien toteuttaminen edellyttää opetuksen, tutkimuksen ja opiskelun ykseyttä. Niin tutkimuksen kuin opetuksenkin on koko ajan kehityttävä ja uusiuduttava, koska koko maailman mitassa tiede etenee ja laajenee hyvin nopeasti. Korkeakoulujen aineellisten voimavarojen on lisäännyttävä niin paljon, että tämä tieteellinen kehitys ja uusiutuminen käy mahdolliseksi.

Tieteellistä toimintaa eivät saa kaventaa myöskään laajeneva hallintobyrok-
ratia tai sellaiset koulutusvaatimukset, jotka ovat vieraita tieteelliselle sivistyk-
selle. Tieteessä jos missään tinkiminen voi tulla kalliiksi, koska hetkenkin py-
sähtyminen saattaa merkitä tutkimuksen ja tieteellisen opetuksen ratkaisevaa
jälkeenjäämistä.

Tämänkertainen pysähdys yliopistolaitoksen kehittämisessä on johtamassa
myös siihen, että uusille opiskelijapolville ei avaudukaan mahdollisuuksia kor-
keimpaan akateemiseen koulutukseen ja jatkuvaan tieteelliseen työhön. Tämä
on toinen vakava peruste vaatimukselle, että korkeakoulujen kehittäminen on
saatava uudelleen liikkeelle. Virkarakennetta sekä esimerkiksi dosenttilaitosta
kehittämällä voidaan huolehtia siitä, että yhtään tutkijasukupolvea ei menete-
tä. Parasta akateemista asiantuntemusta on pyrittävä määrätietoisesti käyttä-
mään myös korkeakoulujen ulkopuolella, jolloin tutkijan virkoja ja toimia sitä-
kin kautta tasaisesti vapautuu uusille tulokkaille.

Tutkijaliiton liittokokous esittää, että korkeakoulujen sisäisin keskusteluin
pyrittäisiin täsmentämään nämä tavoitteet sellaisiksi, joihin kaikki ryhmät voi-
vat yhtyä. Lisäksi on vaadittava, että myös opetusministeriö asettuu yhdessä
korkeakoulujen kanssa selkeästi edistämään tavoitteita.

Suomen Akatemia

Maamme tieteen järjestelmässä on Suomen Akatemialle vakiintunut pääpiir-
teissään oma sijansa, joskin monista akatemian kehittämisen yksityiskohdista
vielä keskustellaan.

On huomattava, että akatemialla on tuossa järjestelmässä useita tärkeitä teh-
täviä. Paitsi erilaatuisen tutkimukseen ohjautuu akatemian kautta varoja
myös tieteellisille seuroille sekä tieteelliseen julkaisu- ja informaatio toimintaan.
Akatemia rahoittaa myös erittäin tärkeää kansainvälistä tieteellistä kanssakäy-
mistä ja yhteistyötä.

Akatemialle osoitettujen varojen kasvun pysähtyessä on siis monien todella
keskeisten tieteellisten toimintojen kehitys vaarassa pysähtyä. Siksi vaatimus,
että tieteen kehittäminen on saatava uudelleen liikkeelle, ulottuu koskemaan
myös Suomen Akatemiaa. Sen ohella on selvää, että akatemian tieteelliset teh-
tävät tulee ratkaista tieteellisin perustein ja riittävää tieteellistä asiantuntemus-
ta käyttäen.

Tieteellinen yleissivistys ja keskustelu tieteestä

Se keskustelu jota tieteen ulkopuolella käydään tieteestä ja tutkimuksesta on
viime aikoina selvästi huonontunut. Käsitys tieteellisen toiminnan luonteesta
tuntuu usein olevan hämärä tai virheellinen.

Tästä on tutkimukselle ollut monenlaista vahinkoa. Siksi tutkijoiden yhteinen etu on pyrkiä kaikin tavoin edistämään tieteellistä yleissivistystä ja nostamaan tieteellisen keskustelun tasoa.

Erityisesti tältä osin Tutkijaliiton liittokokouksen aloite on osoitettu myös poliittisille päättäjille, tiedotusvälineille, kasvattajille ja muille vaikuttajille. Epä-älyllinen tieteen halveksunta ei hyödytä ketään. Asiallista, älyllistä ja rehellistä keskustelua tieteen luonteesta, tiedepoliitikasta, tieteen yhteiskunnallisesta roolista sekä tutkijoiden vastuusta ja tehtävistä sitä vastoin tarvitaan. Keskustelulla voidaan avata tarpeettomasti lukkiutuneita tilanteita sekä auttaa tieteen kehittämistä sitäkin kautta uudelleen liikkeelle.

Tieteen kehittäminen uudelleen liikkeelle

Tutkijaliiton 2. liittokokous kutsuu siis tällä aloitteellaan yksityisiä tutkijoita, korkeakouluja ja niiden opiskelijoita, tutkimuslaitoksia, tieteellisiä seuroja, tiedepoliittisia järjestöjä ja tutkimus- ja opetushenkilökunnan ammatillisia järjestöjä sekä kaikkia tieteestä kiinnostuneita keskusteluun sellaisista perustavoitteista, joiden taakse yhdessä asettuen tieteen kehittäminen saadaan uudelleen liikkeelle sen nykyisestä pysähdystilasta. Keskustelun eräiksi teemoiksi se nostaa seuraavat ajatukset ja tavoitteet:

1. Tieteen jatkuva kehittäminen on erottamaton osa nykyaikaisen yhteiskunnan kokonaiskehitystä. Taloudellinen ja henkinen lama ei riitä perusteeksi tutkimuksen ehtojen huonontamiselle; se päinvastoin nostaa esiin uusia ongelmia, joita on tarpeen käsitellä myös tieteen keinoin.
 2. Korkeakoulujen voimavarojen kehitys täytyy turvata, sillä jos niissä harjoitettava tutkimus ja annettava opetus jää lyhytnäköisten säästötoimien vuoksi jälkeen tieteen kansainvälisestä kehityksestä, se tulee maalle hyvin kalliiksi. Opetusministeriön on asetettava tässä korkeakoulujen vaatimusten tueksi.
 3. Tutkijoiden asemasta on pidettävä huolta paitsi oikeusturvaa lujittamalla myös luomalla työpaikkoja tutkijakoulutuksen saaneelle henkilöstölle esimerkiksi kehittämällä uudentyypinen dosenttijärjestelmä sekä huolehtimalla siitä, että jokaisesta uudesta opiskelijapolvesta on mahdollisuus rekrytoitua tutkimustyöhön.
 4. On pidettävä huolta siitä, että Suomen Akatemialla on riittävät taloudelliset edellytykset ja tarvittava tieteellinen asiantuntemus tärkeiden perustehäviensä hoitamiseen.
 5. Tieteellisen yleissivistyksen tasoa on pyrittävä nostamaan ja tieteestä käytävä keskustelu pitämään asiallisena.
- Keskusteluun tieteellisen edistyksen ehdoista, toimintaan niiden puolesta!

Tässä numerossa

Työelämän tutkimus on tämän numeron keskeisin teema. Aiheen ajankohtaisuutta ja tärkeyttä ei tarvitse erityisemmin osoittaa. On selvää, että työn organisaation kehitystendenssit nykypäivän kapitalismissa, työsuojeluun liittyvät kysymykset ja kapitalistisessa tuotannossa tehtävän työn luonteen vaikutukset ihmisten arkielämään ja persoonallisuuteen ovat aiheita, joilla on laaja yhteiskunnallinen relevanssi, jopa ajankohtainen poliittinen merkitys.

Nämä aihepiirit ovat tällä hetkellä Suomessa myös intensiivisen teoreettisen keskustelun kohteena ennen muuta yhteiskuntatieteissä ja psykologiassa. Lehdemme viime syksyn numeroissa alkanut keskustelu ihmisen subjektiviteetin tutkimuksesta kapitalismista ja erityisesti poliittisen taloustieteen kritiikin asemasta tässä jatkuukin työelämäteeman yhteydessä.

Teemakokonaisuuteen kuuluvat Raija J u l k u s e n tutkimus työn organisaatioiden kehityksestä kapitalismissa ja työn humanisointikeskustelun taustasta, Liisa R a n t a l a i h o n teoreettinen artikkeli subjektiviteetin asemasta kapitalismissa ja erityisesti persoonallisuuden käsitteestä, Hannu H a r t i k a i s e n puheenvuoro Ottomeyerin ja eräiden muiden marxilaisten sosiaalisiaatioteoreetikkojen aloittamaan keskusteluun luonnenaamion käsitteen asemasta ja rajoista ihmisten sosiaalisen käyttäytymisen tutkimuksessa kapitalismissa. Kari L i l j a l u o lisäksi katsauksen työelämän tutkimuksen kehittämiseen Suomessa toisen maailmansodan jälkeen ja Antero H o n k a s a l o p o h t i i työsuojelututkimuksen tämän hetken ongelmia.

Einsteinin syntymästä on kulunut 100 vuotta. Tutkijaliiton aloitteesta järjestettiin Helsingin yliopistolla esitelmäsarja aiheesta Einstein tutkijana ja ihmisenä. Esitelmäsarja päättyi keskusteluun Einsteinin vaikutuksesta moderniin tieteelliseen maailmankatsomukseen. Julkaisemme kaksi tähän aiheeseen liittyvää artikkelia. Yrjö H a i l a pyrki etsimään tieteen sisäisiä ja yhteiskunnallisia kriteerejä edistyksellisen luonnontieteen käsitteen tarkentamiseksi. Eva I s a k s s o n kirjoittaa Einsteinin osallistumisesta rauhanliikkeeseen.

filmihullu

Huomatkaa että monet katselijat voisivat yhtä hyvin kuin me nähdä maailman sellaisena kuin se on. Heillä vain ei ole aikaa, heillä on muut ammatit, he ovat pankkiireja, sähkötekniikkoja, hammassääkäreitä. Heidän mielensä on siis muualla. Eivätkä he ehkä haluakaan avata ikkunoita itse. Koska niin pitää tehdä: pitää avata ikkunoita. Sillä niissä on hyvin paksut verhot joiden takaa kaikki näyttää muodottomalta. Siinä meidän työmme: avata ikkunoita ja näyttää maisema ihmisille hyvin puhtaasti ilman läpi.

Jean Renoir